

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Falvak vonzásában
Diplomás fiatalok az Észak-Alföld régió falvaiban**

Loncsák Noémi

Témavezető: Prof. Dr. Czibere Ibolya

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program

Debrecen, 2024

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A kistelepülések, falvak jövője fontos társadalomtudományi kérdéskörre vált, lakónépességük folyamatosan csökken, jellemzőjük az elmaradottság és a marginalizálódás. Egy település jövőjének alakulásában a fiatal értelmiségi generációkra jelentős szerep hárul, azt, hogy egy falu struktúrája miként fog változni azt az ott maradók, és az oda költözők társadalmi összetétele és alapvető jellemzői nagyban befolyásolják. A térbeli mobilitás, a migráció kérdése központi elemei az aktuálpolitikáknak, a mindennapi diskurzusoknak, a dezurbán kistelepülések lakosságáról kevés empirikus anyag születik, miközben az elnéptelenedés egyre gyakoribb társadalmi jelenség körökben. A falvakból történő elvándorlásnak, ahogyan minden migrációs típusnak, létezik egy ellenáramlata, az emberek egy csoportja napjainkban is kistelepülést választ lakóhelyének.

A disszertáció célcsoportját azok a 40 év alatti fiatalok jelentik, akik diplomaszerezés után az általános trendektől eltérően egy kistelepülésre, faluba költöztek, ott képzelik el jövőjüket. Cél a döntési tényezők legszélesebb skálájának megismerése, az interjúkban elhangzottak alapján tipikus életutak azonosítása, a diplomások számára vonzó falvak jellemzőinek, valamint a diplomás fiatalok kistelepülésekre történő vándorlása/visszatérése hatásainak és ellenhatásainak feltárása.

Az emberek mozgásának más és más kiváltó okai lehetnek, a mozgás leírására, magyarázatára a legalapvetőbb eszközöket a migráció elméleti apparátusa szolgáltatja. A migrációs elméletek áttekintésének célja minden olyan irányzat megragadása és bemutatása, amely magyarázattal szolgálhat a diplomás fiatalok községekbe történő vándorlásához, hozzájárulhat döntési mechanizmusaik megértéséhez. A migrációelméletek szükségszerűen kiegészülnek további elméletekkel, mivel egészében nem képesek magyarázni a városból a falvakba érkező fiatalok migrációs döntéseit, nem foglalkoznak olyan tényezőkkel, amelyek a kutatás célcsoportját a diplomaszerezés után a leginkább arra ösztönözhetik, hogy egy kistelepülést válasszanak lakóhelyül. A disszertációban bevezetésre kerültek olyan elméleti összefüggések mint például az életmód, amely kiegészíteni hivatott a migráció elméleti apparátusát azokkal az ismeretekkel, amelyek az egyének életstílusának, értékrendjének, szükségleteinek és igényeinek számbavételével képesek az Észak-Alföld régió kistelepüléseibe történő mozgások hátterének pontosabb leírására, a döntési mechanizmusok mélyebb és árnyaltabb megismerésére.

A kutatási téma, vagyis a falvakba történő vándorlás szempontjából kiemelt jelentőségű az Enyedi (2011) által dezurbanizációs folyamatnak nevezett folyamat, aminek

előzménye a fejlettség egy magasabb szintje, a technológia nyújtotta lehetőségek, a kitelepülő, vagy elérhető távolságba kerülő gazdasági egységek, amelyek együttesen új szerepköröket teremthetnek a falusi tereknek. Ugyan hazánkban a szuburbanizációs folyamat dominanciája a jellemző, a belső vándorlási folyamatok egyre gyakoribb célterületeivé válnak a kisebb települések, falvak és kisvárosok (Balogh és Kovách 2021). A települések közötti belső vándorlási egyenlegek kiegyenlítetttségének megszűnésére hívja fel a figyelmet Bálint és Obádovics (2021), kiemelik a községek növekvő nyereségeit a nagyvárosokkal szemben. A kitelepülések rendszerében kialakulnak a vándorlási szempontból kedveltebb és kevésbé kedvelt térségek,

A dolgozatban kizárólag a kistalvak fogalmi kategóriájával foglalkoztunk, eltekintve a vidék komplex jelenségének értelmezésétől. Beluszky és Sikos (2007) falutipológiája óta nem született átfogó hazai kategorizálás a kitelepülésekre vonatkozóan, elemzési szempontjaik és kiválasztott mutatóik átgondolására ugyanakkor szükség lehet napjaink falusi tereinek átalakulása során. Fontos kérdés lehet, hogy az új igények és szükségletek kialakulása hatására milyen tényezők jelenthetik egy falu felemelkedését vagy lesüllyedését, mik lesznek azok az új/régi változók, amelyek alapján kialakulnak a kedveltebb és kevésbé kedvelt vándorlási célpontok a falvak között. Jelen doktori kutatásnak ez nem célkitűzése, ugyanakkor a migrációs elméletek vándorlási motivációinak számbavétele és azok kiegészítése az életmód dimenzióival jelentheti megalapozását egy ilyen típusú jövőbeni vizsgálatnak, típusalkotásnak.

Megjelenik az dolgozat hazai elméletei között a falvak felemelkedésének kérdésében a települések népességmegtartó ereje, lakosságmegtartó képessége, ami általánosságban a vidékfejlesztés fontos célkitűzésévé vált, ugyanakkor a meglévő helyi fejlesztések nem úgy jelennek meg, mint az odavándorlások ösztönzői (Tóth 1982, Matolcsi 1982, Csatári 1986, Balcsók-Becsei-Szarvák 2014, Székely-Krajcsovicz 2017).

Az értekezés két nagyobb elméleti egységben tárgyalja a kutatási témát, az első nagyobb elméleti csoport, a nemzetközi migrációelméletek összefüggései, a másik az életmód-, életstílus- és miliókutatásoknak a történeti és elméleti dimenziói.

A doktori dolgozatban vizsgált migrációs folyamat (Tilly 1990, Pungas et al. 2012, Huzdik 2014) intern és visszatérő vándorlásnak tekinthető, előállhat egyéni és csoportos döntés eredményeként is, lehet kényszer szülte, fellelhető közöttük karriercélú mobilitás, körkörös és láncmigráció is. A Ravenstein-i hagyományból (Ravenstein 1876, Lévai 1993, Massey et al. 1993) kiemelhető megállapítások: a migrációs döntés alapvető motivációja

gazdasági eredetű; a vidéki térségekben élők hajlamosabbak a migrációra; a fiatalok visszatérő migrációja az általános, vidékről városba történő migráció egy ellenáramlataként értelmezhető; a vándorlók mindig a legrövidebb távolságot keresik; valamint, hogy a fiatalok döntésének léteznek push és pull faktoraik.

A neoklasszikus közgazdaságtani megközelítések beemelik a bérkülönbségekre alapozott egyéni racionalitáson túl a munkaerőpiaci lehetőségek kérdését (Harris-Todaro 1970), valamint kiemelten foglalkoznak a végzettségi szint összefüggéseivel, a képzett munkaerő területi áramlásának jellegzetességeivel. A mikroelmélet ezeken felül számol kudarcokkal és pszichológiai költségekkel, amelyek kiegészítik a migrációs döntési mérleget. Az önkiválasztási elmélet alapján pedig fontos lehet a küldő és a célterületen a célcsoportéhoz hasonló, képzett, diplomás munkaerő aránya (Massey et al. 2007).

Az új közgazdaságtan a migráció alapegységeként a háztartást nevezi meg, a közös megélhetési források megőrzése, gyarapodása és a kockázatok csökkentése a vándorlások célja. A NELM-mel bekerül a döntési tényezők közé a biztonság kérdése, további kutatási alternatívaként pedig megjelenik a migráció mint fogyasztási cikk.

A hálózatelmélet a kapcsolati dimenzió fontosságát hangsúlyozza a migráció kérdésében, kutatásunkban keresnünk kell az egyének migrációjának „pártfogóit”, a fiatalok migrációs burkában elhelyezkedő személyeket, és hogy kapcsolathálójuk készíthette-e őket a városból a faluba történő migrációra (Choldin 1973, Tilly 1990, Gödri 2010, Sik 2012).

A humán tőke elmélete a diplomás célcsoport kapcsán kiemelt jelentőségű lehet, az egyének a tudástőkébe befektetésük legmagasabb megtérülését keresik, ami vándorlási döntésükre befolyással lehet (Mincer 1974, Ördög 2013). A „kiválóbbak” mindig mobilabbak, a végzettségük hozzájárul a célterületen történő sikeres integrációjukhoz (Rédei 2011). A fejlődésközpontú megközelítés felhívja a figyelmet a fogadó és kibocsátó területekre, amelyek vizsgálata nélkülözhetetlen a doktori kutatási téma kapcsán (de Haas 2010). A developmentalista nézetek a képzett munkaerőnek tulajdonítják a térségek fejlődésének lehetőségét, a fiatalok saját migrációjuk helyi hatásának tudatosítása befolyásolhatja vándorlási döntésüket.

A migráció egy új típusaként a jóléti migráció egy résztvevőiben szelektív vándorlási folyamatot mutat be, amelynek központi eleme a magasabb társadalmi státuszúak vándorlása a vidéki térségekbe (Abrams et al. 2012, Moss-Glorioso 2014, Lennert-Farkas 2018). A migráció kapcsán megfogalmazható főbb kutatási kérdés, hogy a migrációs döntéssel kapcsolatos elméletek képesek-e magyarázni, és milyen mértékben a

disszertációban vizsgált vándorlási típust? Továbbá, hogy a munka és a jövedelmi motivációk az elsődlegesek a fiatalok falvakba történő vándorlási folyamatában is?

Az elméletek másik nagy csoportja az életmód differencializáló hatása, ami a modern kapitalista társadalmakban felerősödik és az élet valamennyi területét, az egyén értékrendjét, választásait befolyásolja (Utasi 1984, 2005). A korai gondolkodók továbbgondolásra lehetőséget adó szociológiai kategóriái a doktori téma szempontjából: a divat, a szimbolikus javak, az ízlés, a habitus, a státusz és az élménytársadalom (Weber 1987, Bourdieu 2002, Baudrillard 1988). Egy-egy ilyen struktúraképző elem hatással lehet a fiatalok vándorlására, lakóhelyválasztására, így vizsgáljuk a divat, vagy egyéb trendszerű folyamatok jelenlétét a célcsoport mindennapjaiban, valamint, hogy az élménykeresés leszűkült formájaként aposztrofált falusi környezet hogyan fejt ki hatását, tudatos választás-e ez a diplomások részéről, jelent-e egyfajta élményracionálitást.

A társadalmi miliő objektív és szubjektív elemei egy faluban eltérő életmódok, életstílusok kialakulásához vezethetnek, összehasonlítva azt egy várossal. A másik oldalról viszont, – ami már kutatási hipotézisként is megállhatja a helyét – azoknál a fiataloknál, akik egy községet választanak lakóhelyül más gondolkodás és viselkedés dominálhat. Mennyire jelenik meg a normakövetés a célcsoportnál, azonosíthatóak-e az integrációs miliő vagy a nívómiliő elemei a korcsoportjukból és a felsőfokú végzettségükből kiindulva (Hradil 1992, Schulze 1992, Éber 2008, Tardos 2008). A miliő- és életstílus kutatások történeti áttekintése továbbá segítséget jelent a doktori kutatás empirikus vizsgálatában használt mérőeszközök kidolgozásában.

A hazai kutatások többsége az életmódot a fogyasztás elemeiből vezeti le, ezen keresztül állít fel típusokat, ezért képezte az életmód fejezet egyik fontos részét a fogyasztásszociológia főbb motívumainak, kutatási eredményeinek áttekintése. A fogyasztás a fiatalok életében társadalomszervező erőként hat, a tipológia felállításában ezáltal döntő jelentőséget képviselnek a fogyasztás dimenziói. A fogyasztói trendcsoportok vizsgálatai közül kiemelhető Törőcsik (2016) hazai viszonyokra vonatkoztatott tipológiája és az általa felállított egyik új fogyasztói csoport, a kreatív osztály.

Az életstílus és életmódkutatások hazai képviselői felhívják a figyelmet a vizsgálati egység kiválasztásának fontosságára, annak befolyásoló hatásaira is. Jelen kutatás az egyénre, az egyéni választásra fókuszál. A preferenciák feltárása, megismerése kiindulópontot jelenthet a diplomás fiatalok választásának megértésében, mindezekre hatással van a származás, a gyerekkor, a család, a kulturális környezet és a kortárs csoportok.

Az életstílusinspirációs modell a kutatási téma kapcsán azért is bír különleges jelentőséggel, mert az élettempót nevezi meg az életstílus-csoportok létrehozásának egyik főbb befolyásoló tényezőjeként. A kutatásban vizsgálni kívánom a falvak fiataljaira jellemző élettempót, és a tradíciók dimenziójának jelenlétét, amelyek hatással lehetnek életmódjukra, ezáltal pedig vándorlási döntésükre (Törőcsik 2003, 2016).

Az életmód fejezetben bemutatott elméletek és módszerek hasonlóan a migrációs elméletekhez univerzálisan nem képesek magyarázni a diplomás fiatalok falvakba történő vándorlását, azonban egymást kiegészítve képesek lehetnek egy új kutatási elméleti konstrukció felállítására, ami a folyamat megértéséhez, elemzéséhez eszközként szolgálhat. Az életmódhoz kapcsolható kiinduló hipotézis, hogy a fiatalok életmódja, életstílusa szerepet játszik vándorlási döntésükben. Kutatási kérdés továbbá, hogy milyen hatása van a választásra az életformának, a kialakult igényeknek, szükségleteknek, találhatunk-e közös jellemzőket, értékpreferenciákat a fiatalok között? Milyen a falvakba költöző fiatalok élettempója, életritmusa? Van-e hatása globalizált világunkban a diplomás fiatalokra a lokalitásnak, a lokális, helyi értékeknek?

Az alkalmazott módszerek

A doktori disszertáció kutatási célja a falvakba költöző vagy visszaköltöző diplomás fiatalok motivációinak megismerése, döntési tényezőik feltárása, a diplomások számára vonzó falvak azonosítása, jellemzése, feltárni a hatásait és ellenhatásait a diplomás fiatalok falvakba való vándorlásának, visszatérésének vagy maradásának. Cél feltárni a leginkább jellemző motivációkat, amiért nem egy várost választottak lakóhelyül. Mit jelent számukra a kistelepülés? Mi jellemzi az életmódjukat, életstílusukat? A falvak életterei mivel képesek őket maradásra vagy vonzásra ösztönözni? A kutatási kérdések egy része arra hivatott, hogy a hagyományos migrációs döntéseket, motivációkat ne a megszokott keretek között vizsgálja, individualizálódó társadalmunkban olyan a vándorlással összefüggő jelenségeket, új struktúra és csoportképző elemek magyarázóerejét emelje be a kutatásba, mint az életmód és annak rokon kategóriái.

A tágabb kutatási terepet az Észak-Alföld régió azon települései jelentik, amelyek a 2017. január 1-jei jogállás alapján a községek kategóriájába sorolhatóak. A települések közötti választás lépcsőzetes rétegzett mintavétellel történt. Különböző mutatók alapján összesen 12 kisfalu került kiválasztásra, melyek közös jellemzője, hogy lakosság számuk

2500 fő alatti, illetve, hogy a 2022-es népszámlálási adatok alapján 10 százalékot meghaladja a diplomások aránya a lakosságon belül.

A kutatás célcsoportját a kistelepülésekben lakó 40 év alatti diplomával rendelkező fiatalok jelentik. Az interjúalanyok kiválasztása nem valószínűségi hólabdás és maximumvariációs mintavételi módszerekkel történt a kiválasztott községekben, helyi szakértő, kulcsinformátor bevonásával, illetve az interjúalanyok további ajánlásai alapján. Összesen 45 félig strukturált interjú felvétele történt. A megkérdezettek közül 14 férfi és 31 nő volt. Életkorukat tekintve a legfiatalabb megkérdezett 24 éves volt, a legidősebb pedig 39. Jellemzően párkapcsolatban éltek, gyermekkel vagy gyermekekkel, de volt néhány fiatal, aki jelenleg még egyedül élt.

A doktori kutatás módszertanát tekintve alapvetően kvalitatív technikák alkalmazására épült. Az adatfelvétel félig strukturált interjúk felvételével történt. A községek átfogóbb megismerése céljából adatelemzést és dokumentumelemzést alkalmaztunk. A döntések, motivációk mélyebb megértése érdekében alternatívnak tekinthető kutatási elemeket is tartalmaztak az interjúk, az általánosnak mondható narratív kérdés mellett. Az interjú felénél a fiatalok értékrendjének vizsgálatához egy értéklistát adtunk, amiben szabad asszociációs és értelmezési lehetőséget kaptak arra, hogy az egyes értékekről állást foglaljanak, értelmezzék azt és elmondják saját életük során mennyire meghatározóak, mi jut eszükbe az egyes értékekről. Az interjú egy következő szakaszában alternatívnak tekinthető mérési módszerként, az alanyok képi világát is szeretnénk volna használni, elsősorban ahhoz, hogy általuk választott képeken keresztül mutathassák be, interpretálják, számukra mit jelent egy város és mit kötnek egy faluhoz. A kutatási folyamat kialakítása során a megalapozott elmélet (grounded theory) módszertani irányelveit vettük alapul, amely mentén az adatfelvétel és az interjúk struktúrája folyamatosan változott, annak érdekében, hogy az egyes feltárni kívánt dimenziók mindegyikében elérhetővé válhasson a telítettségi pont és kellő információt kapjunk a fiatalok döntéseit befolyásoló valamennyi tényezőről. Az elméleti alapozás kérdésében nem a klasszikusnak mondható grounded theory-t (Glaser-Strauss 1967) alkalmaztuk, inkább Strauss és Corbin (1998) megközelítését, amely alapján szükségszerű az előzetes átfogó irodalmi feldolgozás a kutatási kérdések megfogalmazásához, kellő szkepticizmussal a már létező elméletekkel szemben. Többlépcsős kódolási folyamat eredményeként alkottuk meg a kategóriákat, ebben az elemzési stratégiában is a megalapozott elméleten belül Strauss és Corbin (1990) hármas logikáját követve.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

1. Falvakat lakóhelyül választó diplomás fiatalok kutatásban megalkotott típusai

A dolgozat egyik fő célkitűzése érdekében, a falvakat választó diplomás fiatalok tipizálására felállított mátrixban a legmeghatározóbb elemek voltak: a gyermekkor helyszíne, a települési integráltság, az életmódjukat meghatározó értékek, és az életszervezésük központi eleme. Négy fő típus került felállításra a vándorlási motivációik alapján: a *helykötődők*, a *familisták*, az *életmódvándorok* és a *megérkezettek* csoportja. Az egyes típusokhoz hazai és nemzetközi elméleteket rendeltünk a kutatási eredmények utolsó alfejezetében, amelyek segítségével pontosabban értelmezhetővé váltak a fiatalok jellemzői, és amiket az életmód és értékek tengelyén kiegészítettünk a jelenlegi empirikus adatfelvétel következtetéseivel. Az eredmények alapján a diplomával rendelkező fiatalok faluba vándorlása jellemzően nem gazdasági okokból történik, inkább összefoglalóan az életminőség javítása érdekében, a folyamatban a gazdasági racionalitás kevésbé dominál, nem a magasabb jövőbeni direkt hasznok reményében választanak lakóhelyül egy kisfalut. Ezek helyett az egyes típusokba sorolt fiatalok más-más motivációkkal jellemezhetőek a kisfalvak melletti döntés meghozásának azonosítása értelmében, valamint a további életmódbeli mintázataik és mutatóik is eltérőek. A *megérkezettek* látszólag a dzsentrifikátorokkal (dzsentrifikációs folyamatban vidékre vándorlók) rokoníthatóak, azzal a markáns különbséggel, hogy a kutatásban a fiatalok csoportjának nem célja átformálni a vidéki teret, inkább saját életvitelüket és életmódjukat alakítják a kiválasztott falvak norma- és szokásrendszereihez. A másik városi származású csoport az *életmódvándorok* elnevezést kapta, akiknek a falvakba történő vándorlása és motivációik illeszthetők a jóléti migrációs folyamat eredményeként létrejövő mozgásokkal, életmódjuk ennek értelmében nagyon természetközeli, vagy arra törekednek, értékeikben pedig gyakoriak a posztmateriális elemek. A két falusi származású típus a *helykötődők* és a *familisták* elnevezést kapták, a legfontosabb jellemzőikben nagyon hasonlóak, kivéve a települési integráltság mértékét, és ezzel kapcsolatosan a helyi kötődésük mértéke, kapcsolathálójuk nagysága eltérő. A *helykötődők*, jelen kutatásban azonosított jellemzőik alapján részét képezik az országos integrációs vizsgálatokban felállított vidéki csoportnak (lokálisan integráltak). Ezek a diplomás fiatalok értékrendjükben tradicionálisak és fontos számukra a család, életmódjukat tekintve városokhoz is kapcsolódnak, de mindig egy faluban, falusi közösségben képzeltek el az életüket, jellemzően helyi döntési pozíciókat is betöltenek. A *familisták*, a legnagyobb létszámú típus, az ebbe sorolt vidéken élő fiatal diplomások a

családközpontú ideológiákhoz és életformákhoz kapcsolódnak, valamennyi életterületen a gyermekeik és családjuk a meghatározó tényező.

2. Migrációs motivációk és az életmód hatása a vándorlási döntésre

Az eredmények alapján a migrációs elméletekben foglalt motivációk egymástól nagyon eltérően magyarázták, vagy járultak hozzá egy-egy vizsgált fiatal falusi lakóhelyének kiválasztásához, nem volt egységes, sem típusokba rendezhető önmagában a migrációs döntésük kizárólag ezen elméletek mentén. Az életutak differenciáltsága miatt ugyanazok az elemek egyes fiataloknál vándorlást motiváló, másoknál azt gátló tényezőként funkcionáltak, az elméletekben foglaltak nem vezettek szabályszerűségekhez a diplomás fiatalok falvakba történő vándorlásának megértésében. A fiatalok saját szubjektív megítélésük alapján csoportosíthatóak voltak, aszerint hogy számukra mi volt fontos a döntésben, azonban arra a kérdésre, hogy miért pont ezek a fiatalok választják a falvakat, miért tartják számukra kedvezőbbnek a kisfalvak világát, az értékek és az életmód szolgáltatott alkalmas eszköztárat. A falvak világában a megkérdezett diplomás fiatalok olyan életkörülmények kialakításának lehetőségéről beszéltek, ami számukra vonzóbb, mint a városban elérhető, többségük által korábban meg is tapasztalt életvitel. A hétköznapijaink eltöltésében, rutin tevékenységeikben sajátos életmódelemeket azonosítottunk, ami a vizsgált célcsoport egyes típusaira jellemző volt. Miközben a célcsoport fogyasztása, preferenciáik valójában nem különböznek, döntően nem korlátozottabbak, mint a városokban élőké, addig olyan sajátos falusi milió megélését írják körül, amit számukra csak egy kisfalva képes nyújtani, mind a külső körülményeiben, mind a cselekvést vezérlő értékekben és normákban. Szükségleteiket, amelyek elsősorban a szabadidőeltöltés és a kulturális fogyasztás elemeit jelentik, igazítják a kisfalvakban vagy a kisfalvakból elérhető alternatívákra, ami sok esetben jelent egy redukáltabb választási keretet, ugyanakkor ez nem jár számukra lemondással, az elbeszéléseikben nem fogalmazzák meg negatívumként. A falusi térhez való kötődés, ahhoz sajátos értékrend kapcsolása a fiatalok döntő részének korai szocializációjában valamilyen formában megjelenik. Ugyanakkor ezek nem idillikus képzetek. A lokális közösségekhez kapcsolódás, a fiatalok integráltsága a helyi társadalomba szintén egy fontos elemnek bizonyult a fiatalok jellemzőinek sorában.

A fiatalok értékorientációinak vizsgálata során láthatóvá tettük a vizsgált célcsoport értékeit, kapcsolódó narratíváikat, ugyanakkor ezek összehasonlítása azonos életciklusú

városban élőkkel, nem szerepelt jelen kutatás céljai között. A feltárt értékek és értékorientációk hatással voltak a falvakat választó diplomás fiatalok életmódjára, megélni kívánt életvitelére. A biztonság kiemelt jelentősége, a hagyományok és a tradíciók követése, a természettel való együttélés, a vallásosság bizonyos szintű megélése, a kultúra fogyasztásának igénye, mind-mind megjelent a fiatalok értékeinek sorra vételekor. Az értékek mentén történő tipizálás nem egyedülálló, ugyanúgy megjelennek a fiatalok között a modern és az inkább hagyományos értékeket követők, mint vélhetően a városban élő fiatalok között. Ezek ideális megélésének helyszínéül azonban mindkét felállított típusban a falvak világot jelölik ki a megkérdezett fiatalok.

Az életutak és életmódok pluralizálódásával az, hogy napjainkban egy diplomás fiatal hogyan szeretné élni az életét, és hogy számára mely értékek fontosak, meghatározónak tűnik a lakóhely kiválasztásának folyamatában, még inkább a lakóhely településtípusának eldöntésében, ezért a klasszikus migrációs elméletekben tárgyalt vándorlási motivációkkal célszerű együtt értelmezni. A vizsgált fiatalok a megélni kívánt életmódelemeknek mintegy alárendelnek valamennyi gazdasági és hálózatelméleti motivációt. Számukra a jobb élet, magasabb életminőség megélését jelenti a kistalvakba történő vándorlás, vagy visszatérés. A két vizsgált elméleti apparátus közötti irány eldöntése egyetlen célcsoport vándorlásának vizsgálata alapján elhamarkodott lenne, ugyanakkor jelen kutatási eredmények arra engednek következtetni, hogy az értékek és az életmód elemei az elsődlegesek, és a vándorlási motivációk egyéb elemeinek mérlegelése csak ennek keretében jelenik meg a döntési folyamatokban egy lakóhely kiválasztása során.

3. Az élettempó jelentősége

Kerestük a kutatás során továbbá azt a közös jellemzők a diplomás fiatalok körében, ami összeköti őket a falvakról való gondolkodásban, található-e olyan elem a nagyon differenciált jellemzőik sorában, amiről egységes a véleményük a vidéki terek kapcsán. A kistalvakban élő diplomás fiatalok vizsgálatba bevont értékpreferenciái, életmódja alapján a globális körülmények között a lassúság azonosítható mint vonzó tényező azok számára, akik egy kistelepülést választanak lakóhelyül. Legtöbbször ez egy tudatos döntés eredménye, amiben a lassú életmód egy vágyott cél, kiszakadás a felgyorsult városi életvitelből, vagy a megszokottnak tekinthető élettempó fenntartása, megőrzése. Parkins és Craig (2006) könyve alapján a lassú életvitel nem csupán egy elvont fogalom, hanem egy olyan gyakorlati válasz a felgyorsult globális kultúrára, amely az életminőség javítását tűzi

ki célul. A lassú élet (slow living) koncepciója, amelyet a mindennapi élet tudatos lassítása jellemez, a modern társadalom gyors tempójú, fogyasztóközpontú természetére adott válaszként egyre nagyobb teret nyer (Osbaldiston 2013). Osbaldiston az általa szerkesztett Culture of the Slow (2013) című tanulmánykötet utolsó összefoglaló fejezetében kiemeli, hogy a gyorsuló kapitalizmus táplálhatja a lassúság és a nyugalom iránti felfokozott vágyakozást. Ahogyan szerinte a technológia iránti fogyasztói igény növekedése paradox módon erősítheti a lassú narratívák hitelességét és terjeszkedését. Valamennyi a témával foglalkozó szerzőnél megjelenik a jelenség mozgalmi jellege és az is, hogy fókuszában a középosztály életmódja, pozíciójukból fakadó lehetőségeik állnak. Thomaz és Prado (2023) szisztematikus szakirodalmi áttekintésük szerint, a lassú élet (slow living) olyan fogalom, amely még mindig kialakulóban van, és a tudományos szakirodalomban még nem eléggé kutatott. Sasaki (2018) volt az első, aki nagymintás adatfelvételben hasonlította össze a vidéki területeken élő, a városokban élő és a városról vidékre vándorlók szubjektív jólét érzését, és ennek változását, valamint felállított több befolyásoló tényezőt, magyarázó változót a társadalmi és a környezeti tőke elemei közül. Eredményei azt mutatták, hogy a vidéki lakosok átlagosan magasabb jólétről számolnak be, mint a városi lakosok, az alacsonyabb átlagjövedelem ellenére. Azok a vizsgált 20 és 40 év közötti fiatalok, akik egyirányú vándorlást végeztek, és egy városi területéről egy vidéki területre költöztek, nem igénylik az anyagi javak növekedését, hanem tartós emberi közösségeket, és a természet által jellemzett lakókörnyezetet keresnek. Kimutatta továbbá a kutatás során, hogy a falvakban élő válaszadóknak a szubjektív jólétre olyan tényezők, mint a természeti környezettel való foglalkozás, vagy a társadalmi tőke egyes elemei (pl. baráti viszony a szomszédokkal, bizalom a lakosok között) pozitívan hatnak, növelik a jólét érzését. Ugyanezek a változók a városi lakosok kapcsán nem jelentettek növekedést. Kutatási eredményeink azt igazolják, hogy a lassú élettempó és az annak megélése iránti vágy meghatározó életcél és életélmény, amely a jövőtervezés során is meghatározó tényező a faluban maradásra. A lassú élet koncepcióját érdemes lehet a jövőben hazai vizsgálatok tárgyává tenni, annak szociológiai összefüggéseit feltárni, és komplex módon értelmezni.

Összegzés

A vándorlási folyamatok egy ellenáramlataként azonosított jelenség, a városból falvakba történő migráció mélyebb megismeréséhez kívánnak hozzájárulni a doktori kutatás eredményei. Az alacsony lakosságszámú észak-alföldi kistelepüléseket választó diplomás fiatalok vándorlási motivációit és típusait elemeztük, annak érdekében, hogy az inkább racionálisnak tekinthető döntési tényezőkön túl megismerjük azokat az egyéni és társadalmi okokat, tényezőket, amik képesek pontosabban megragadni és magyarázni a folyamatot. A falvak, dezurbán falusi térségek lakóhelyül választása kiemelt jelentőségű lehet a falvak jövője, elnéptelenedése kérdéskörében is. A kutatás továbbá kiemelten foglalkozik a falusi fiatalok értékorientációival, életmódjával és élettempójával, amely témakörök megismerése, feltárása napjainkban nem tartott jelentősebb társadalomtudományi érdeklődésre számot.

A kutatás újszerűsége az életmód és az értékek kistalusi környezetben történő vizsgálatában keresendő, valamint annak a vándorlási döntési motivációk sorába illesztésében. A kutatás módszertanában több alternatív adatgyűjtési és elemzési eljárás is adaptálásra került, amelyek használata kiindulópontot jelenthet más társadalomkutatók számára is, segítheti hasonló kvalitatív vizsgálatok mélyítését. A multidimenzionális tipizálás, mintegy a kvantitatív technikákban alkalmazott klaszterelemzésekhez hasonló módon történő megvalósítása tudományos módszertani újszerűség. A kutatás hozzá kíván járulni napjaink falu- és vidékkutatási diskurzusaihoz is, olyan elemek integrálásával, amelyekre korábban nem volt példa a hazai szakirodalmakban.

Felhasznált irodalom

- Abrams, J. B. – Gosnell, H. - Gill, N. J. - Klepeis, P. J. (2012): Re-creating the Rural, Reconstructing Nature: An International Literature Review of the Environmental Implications of Amenity Migration. *Conservation and Society* 10(3):p 270-284
- Balcsók, I. – Becsei, L. – Szarvák, T. (2014): Települési környezet szerepe a fiatalok életében. In: Nagy, Á. – Székely, L. (szerk.): Másodkézből – Magyar Ifjúság 2012. https://kutatopont.hu/files/2012/02/Magyar_Ifjusag_2012_MASODKEZBOL.pdf
- Balogh, K. – Kovách, I. (2021): Az örök falu – hanyatlás és fennmaradás. A községi népesség számának változása. *Tér és Társadalom* 35. évf., 1. szám, 29-53.
- Bálint, L. – Obádovics, Cs. (2018): Belföldi vándorlás. In: Monostori, J. – Óri, P. – Spéder, Z. (szerk.) *Demográfiai portré 2018*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
- Baudrillard, J. (1988): Consumer Society. In: Czagány, L. – Garai, L. (szerk.): *A szociális identitás, az információ és a piac*. JATEPress, Szeged
- Beluszky, P. – Sikos, T. T. (2007): Változó falvaink. A magyarországi falvak típusai a harmadik évezred kezdetén. *Tér és Társadalom* 21. évf. 2007/3. 1-29.
- Bourdieu, P. (2002): *A gyakorlati észjárás. A társadalmi cselekvés elméletéről*. Budapest, Napvilág
- Choldin, H. M. (1973): Kinship Networks in the Migration Process. In: *International Migration Review*, Vol. 7: 163–176.
- Csatári, B. (1986): A községek népességmegtartó képességének fő tényezői az Alföldön. In: Novák, L. – Selmeczi, L. (szerk.): *Falvak, mezővárosok az Alföldön*. Arany János Múzeum, Nagykőrös, 779-784.
- de Haas, H. (2010): Migráció és fejlődés elméleti megközelítésben. In: Tarrósy, I. – Glied, V. – Keserű, D. (szerk.) (2012): *Új népvándorlás. Migráció a 21. században Afrika és Európa között*. Pécs, Publikon Kiadó 53-84.
- Éber, M. Á. (2008): Túl az élménytársadalmon? – avagy az élménytársadalom másfél évtizede. In: *Szociológiai Szemle* 2008/1, 78–105.
- Enyedi, Gy. (2011): A városnövekedés szakaszai – újragondolva. *Tér és Társadalom*, 25. 1. 5-19.
- Glaser, B. G. – Strauss, A. (1964): *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. Aldine, Chicago, http://www.sxf.uevora.pt/wp-content/uploads/2013/03/Glaser_1967.pdf
- Gödri, I. (2010): *Migráció a kapcsolatok hálójában. A kapcsolati tőke és a kapcsolathálók jelenléte és szerepe az ezredvégi magyarországi bevándorlásban*. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutató Intézet
- Harris, J. – Todaro, M. (1970): Migration, Unemployment & Development: A Two-Sector Analysis. In: *American Economic Review*, March, 1: 126-42.

- Hradil, S. (1992): Régi fogalmak és új struktúrák. Milió, szubkultúra és életstílus a '80-as években. In: Andorka R., Stefan Hradil és Jules Peschar (szerk.): Társadalmi rétegződés. Budapest, Aula
- Huzdik, K. (2014): Migrációs potenciál alakulása, és az azt befolyásoló tényezők a XXI. század első évtizedében Magyarországon. Gödöllő, PhD értekezés
- Lévai, I. (1993): Nemzetközi migrációs modellek. In: Tamás, P. – Inotai, A. (szerk.): Új exodus. A nemzetközi munkaerőáramlás új irányai. Budapest, Korrekt Kft.
- Massey, D.S. – Arango, J. – Hugo, G. – Kouaouci, A. – Pellegrino, A. – Taylor, J. E. (1993): Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In: Population and Development Review, Vol. 19, No. 3: 431-466.
- Massey, D.S. – Arango, J. – Hugo, G. – Kouaouci, A. – Pellegrino, A. – Taylor, J., E. (2007): A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. In: Sik Endre (szerk.): A migráció szociológiája. Budapest, ELTE TáTK
- Matolcsi, L. (1982): Az urbanizáció hatása a közigazgatásra, egy közép fokú szerepkörű település tükrében. Szakdolgozat, Budapest
- Mincer, J. (1974): Schooling, Experience, and Earnings. New York, Columbia Press. 41-63.
- Moss, L. A. G. (2014): The rural change agent amenity migration: Some further explorations. In: Moss L. A. G. – Glorioso R. (ed.): Amenity migration. Transforming rural culture, economy and landscape. Canada, The New Ecology Press, 11-30.
- Osbaldiston, N. (2013): Culture of the Slow. Social Deceleration in an Accelerated World. Palgrave Macmillan, Hampshire, England
- Ördög, I. (2013): Menekültügyi mítoszok, féligazságok. Fundamentum, 2013/2. 77.
- Parkins, W. - Craig, G. (2006): Slow Living, Berg, Oxford.
- Pungas, E.– Toomet, O.– Tammaru T.– Anniste K. (2012): Are Better Educated Migrants Returning? Evidence from Multi-Dimensional Education Data. Norface Migration Discussion Paper, No. 2012-18.
- Ravenstein, E.G. (1889): The Laws of Migration. In: Journal of the Statistical Society, June: 241-301.
- Rédei, M. (2011): A térbeli mobilitás a szellemi tőke növelésének alapja. In „Magyar felsőoktatás 2010” Konferencia dokumentumok NFKK Füzetek 6: 31–44.
- Sasaki, H. (2018): Do Japanese citizens move to rural areas seeking a slower life? Differences between rural and urban areas in subjective well-being. Bio-based and Applied Economics 7(1): 1-17.
- Schulze, G. (1992): Die Erlebnisgesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart. Frankfurt am Main, New York, Campus Verlag

- Sik, E. (2012): A migrációs burok. In: Sik, E. (szerk.): A migrációs szociológiája 2. Budapest, elektronikus kiadvány
http://old.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Migracio_Szociologiaja_2.pdf
- Strauss, A. L. – Corbin, J. (1990): Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques. Sage Publications
- Strauss, A. L. – Corbin, J. (1998): Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. https://research-proposal.ir/wp-content/uploads/2019/06/Basics_of_Qualitative_Research__Techniques_and_Procedures_for_Developing_Grounded_Theory.pdf
- Székely, A. – Krajcsovicz, Á. (2017): A népességmegtartó képesség kérdésköre, valamint kísérlet annak számítására. In: Jelenkori társadalmi és gazdaságtudományi folyamatok, XII. évfolyam, 1-2. szám, 63-76.
- Tardos, R (2008): Foglalkozás, miliő, kapcsolathálózatok: külön világok? Egy tipológiai kísérlet körvonalai, SZÁZADVÉG 13: (50) pp. 5-50.
- Tilly, C. (1990): Áthelyeződött hálózatok. In: Sik Endre (szerk.)(2007): A migráció szociológiája. Budapest, ELTE TáTK, 41-55.
- Tóth, K. (1982): Tények és érvek a Békés megyei községek népességmegtartó képességéről. Területi Statisztika, 32 (1-2): 40-59.
- Törőcsik, M. (2003): Fogyasztói magatartás trendek. Budapest, KJK-KERSZÖV
- Törőcsik, M. (2016): Fogyasztói magatartás [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. https://mersz.hu/hivatkozas/dj72fm_23_p3#dj72fm_23_p3 (utolsó letöltés: 2020.05.22.)
- Utasi, Á. (1984): Életstílus-csoportok, fogyasztási preferenciák. Műhelytanulmányok. Budapest, Társadalomtudományi Intézet
- Utasi, Á. (2005): Az életmód kérdései. In: Bayer J. – Jávori I. – Utasi Á. (szerk.): Társadalomismeret. Budapest Dinasztia Tankönyvkiadó
- Weber, M. (1987): Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Nyilvántartási szám: DEENK/441/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Loncsák Noémi
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10065269

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

1. Kovách, I., **Loncsák, N.**: Kettős társadalmi integráció Gyöngyösön.
Kult. Köz. 11 (2), 73-84, 2020. ISSN: 0133-2597.
DOI: <http://dx.doi.org/10.35402/kek.2020.2.6>
2. **Loncsák, N.**: Területi immobilitás mint lehetőség és perspektíva a falusi fiatalok életében.
Metszetek. 8 (3), 114-132, 2019. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2019/3/6>
3. **Loncsák, N.**: Visszatérő migráció Albániába: ahogy a fiatalok és a gyerekek megélik.
Metszetek. 8 (3), 259-263, 2019. EISSN: 2063-6415.
DOI: <https://dx.doi.org/10.18392/metsz/2019/3/13>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (2)

4. Czibere, I., Kovách, I., **Loncsák, N.**: Hungarian Farmers and the Adoption of Precision Farming.
European Countryside. 15 (3), 366-380, 2023. EISSN: 1803-8417.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2478/euco-2023-0020>
IF: 1.2
5. Czibere, I., **Loncsák, N.**: Hungarian Nationality Ethnic Minorities Living in Poverty and Social Exclusion in Ukraine.
Act. Univ. Sapientiae Soc. Anal. 10 (1), 5-25, 2020. ISSN: 2069-7449.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2478/aussoc-2020-0001>

További közlemények

Magyar nyelvű könyvek (2)

6. Szerk. **Loncsák, N.**, Nemes-Zámbó, G.: Debrecen-kutatás 2018-2019: Városkutatás Sorozat - Hallgatói Műhelytanulmányok I. kötet. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 88 p., 2022.
7. Szerk. **Loncsák, N.**, Szabó, T. K.: Szociológiai tudás és közjó: absztraktkötet. Magyar Szociológiai Társaság, Miskolc, 247 p., 2022. ISBN: 9786158117463

Magyar nyelvű könyvrészek (4)

8. **Loncsák, N.**: Gyermekek szegénysége egy magyarlakta romániai térségben.
In: Gyergyóremete társadalma : A gyermekes háztartások szociológiai vizsgálata. Szerk.: Loncsák Noémi, Nemes-Zámbó Gabriella, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 16-33, 2023. ISBN: 9789636151263
9. Molnár, É., **Loncsák, N.**: A kárpátaljai gyermekek helyzetének jellemzői.
In: "Átlagosan élünk..." A kárpátaljai magyarság gyermekes háztartásainak életkörülményei. Szerk.: Czibere Ibolya, Loncsák Noémi, Gégény János, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 72-91, 2017. ISBN: 9789633186572
10. **Loncsák, N.**: Gyermekszegénység a kárpátaljai magyarság körében.
In: "Átlagosan élünk..." A kárpátaljai magyarság gyermekes háztartásainak életkörülményei. Szerk.: Czibere Ibolya, Loncsák Noémi, Gégény János, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 73-92, 2017. ISBN: 9789633186572
11. **Loncsák, N.**: Kárpátalja társadalmi, gazdasági, demográfiai jellemzői: a falvakban élő magyarság helyzete.
In: "Átlagosan élünk..." A kárpátaljai magyarság gyermekes háztartásainak életkörülményei. Szerk.: Czibere Ibolya, Loncsák Noémi, Gégény János, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 9-19, 2017. ISBN: 9789633186572

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (6)

12. **Loncsák, N.**: Magyar fiatalok Erdélyben.
socio.hu. 12 (1), 100-104, 2022. EISSN: 2063-0468.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18030/socio.hu.2022.1.100>
13. Czibere, I., **Loncsák, N.**: A falvakban élő gyermekes háztartások helyzete Kárpátalján.
Metszetek. 7 (2), 53-71, 2018. EISSN: 2063-6415.
DOI: <https://doi.org/10.18392/metsz/2018/2/4>
14. **Loncsák, N.**: Három ország egy határtérsége.
Metszetek. 6 (3), 185-190, 2017. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2017/4/13>

15. **Loncsák, N.**, Nemes-Zámbó, G.: Lakásturkáló: a debreceni Indieland showroom.
Metszetek. 6 (Klsz.), 244-249, 2017. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2017/2/1>
16. Sik, E., **Loncsák, N.**: Röviden az informális piachelyről és az informális kereskedelemről.
Metszetek. 6 (Klsz.), 5-9, 2017. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2017/2/1>
17. **Loncsák, N.**: Szegénységi lét az ukrainai magyarság körében.
Juvenilia. 6, 193-208, 2015. ISSN: 1788-6848.

A közlő folyóiratok összesített impakt faktora: 1,2

A közlő folyóiratok összesített impakt faktora (az értekezés alapjául szolgáló közleményekre):

1,2

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománytermetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.08.27.

